

PROGRAM PROFILAKTYKI SZKOLNEJ

ZSO im. H. Sienkiewicza

ROZDZIAŁ I

Profilaktyka a wychowanie w szkole

Wychowanie jest procesem, w którym wychowanek ma dojść do pełni osobowego rozwoju poprzez:

- ukształtowanie prawego charakteru,
- budowanie poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i dobro wspólne,
- uznanie i przestrzeganie norm społecznych,
- budowanie postawy życzliwości i miłości do ludzi,
- uświadamianie sobie celów życiowych.

Wychowanie więc jest procesem doskonalenia się wychowanka, który poprzez swoje wybory i działania rozwija się i usprawnia swoje ludzkie zdolności do bycia w pełni człowiekiem. Rola wychowawców ogranicza się do towarzyszenia wychowankowi w tym rozwoju i stwarzania takich warunków, które ten rozwój umożliwiają. Zatem tworzenie porządku i ładu w otoczeniu wychowanka: fizycznego, emocjonalnego, moralnego, społecznego i duchowego, jest głównym zadaniem wychowawców.

Profilaktyka jest chronieniem człowieka w rozwoju przed zagrożeniami i reagowaniem na nie. Jej celem jest ochrona człowieka, dziecka, ucznia, wychowanka przed wszelkimi zakłóceniami rozwoju. Na pozór może się wydawać, że wszelkie zagrożenia czyhają na człowieka w świecie zewnętrznym, gdy w istocie to sam człowiek dokonuje wyborów, które

zakłócają jego rozwój. Człowiek niedojrzały sam dla siebie może być zagrożeniem. Dlatego prowadzenie młodego człowieka ku dojrzałości jest zarówno wychowaniem, jak i profilaktyką.

Szkolny program profilaktyki został dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb środowiska lokalnego. Ma służyć ujednolicaniu działań wychowawczych i profilaktycznych.

Założeniami profilaktyki szkolnej jest:

- wyposażenie młodzieży w wiedzę i umiejętności służące dokonywaniu właściwych w życiu wyborów
- kształcenie umiejętności nauczycieli i rodziców w zakresie profilaktyki
- doskonalenie umiejętności adaptowania się ucznia do zmian zachodzących we współczesnym świecie przy zachowaniu własnej tożsamości i autonomii
- poznanie możliwości ucznia, jako drogi do sukcesu
- zapobieganie samotności podczas rozwiązywania problemów.

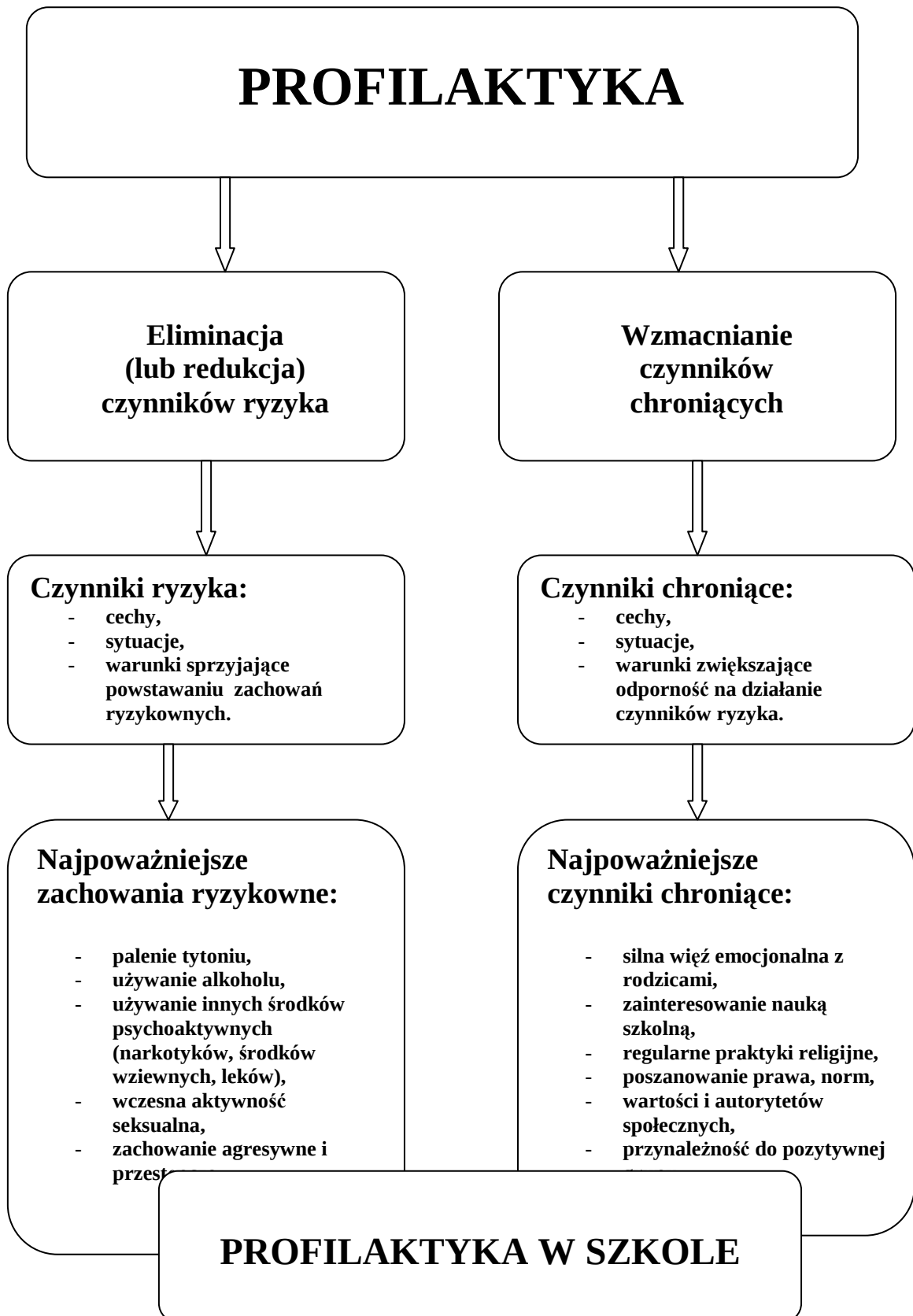
Przy konstruowaniu powyższego programu uwzględniono założenia zawarte w programie wychowawczym, wyniki diagnozy badającej sytuację wychowawczą szkoły, wyniki diagnozy badającej sytuację wychowawczą szkoły oraz obserwacje zachowań uczniów, a także dotychczasowe działania profilaktyczne. Wzięto również pod uwagę cele, do których zmierza szkoła określone w wizji szkoły, wartości akceptowane przez wszystkich, możliwości i umiejętności wychowanków oraz zasoby szkoły.

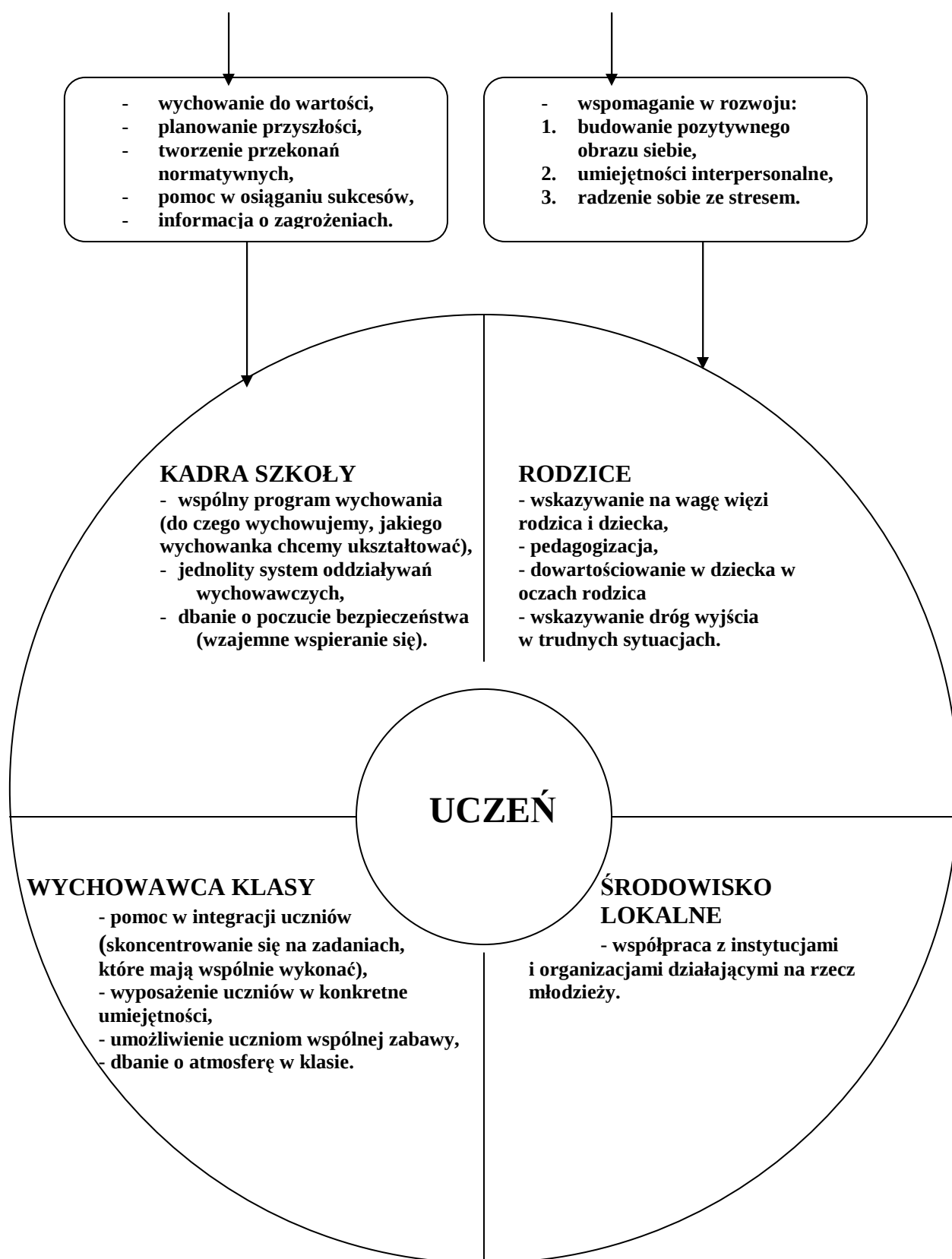
Zadania zawarte w poniższym programie profilaktyki opierają się na rozwijaniu umiejętnościach życiowych, umożliwiających dobre samopoczucie, prawidłowe relacje z drugim człowiekiem, zachowanie sprzyjające zdrowiu.

Szkoła jest miejscem profilaktyki pierwszorzędowej, której nadrzędnym celem jest wzmacnianie osobowości człowieka. Wynika to z jej zadań, kompetencji nauczycieli, a przede wszystkim potrzeb młodzieży.

W działaniach profilaktycznych należy koncentrować się na:

1. ograniczaniu lub eliminowaniu wpływu czynników zwiększających ryzyko używania środków uzależniających,
2. wzmacnianiu działania czynników chroniących przed ich używaniem.

Wiele czynników zwiększających ryzyko używania przez młodzież środków uzależniających związanych jest z wewnętrznymi cechami jednostki (nieumiejętność radzenia sobie ze stresem), jak również z wpływem środowiska rodzinnego, szkolnego, koleżeńskiego itp. Występowanie niektórych czynników w jakimkolwiek okresie życia może zwiększyć ryzyko niepożądanych zachowań. Najbardziej podatnym wiekiem na podejmowanie zachowań ryzykownych u młodego człowieka jest czas między 10-18 rokiem życia.

LISTA MOTYWÓW PODEJMOWANIA ZACHOWAŃ PROBLEMOWYCH PRZEZ UCZNIÓW:

- brak kontaktu z rodzicami,
- bunt i przekora wobec dorosłych,
- brak reakcji ze strony dorosłych,
- nuda,
- chęć znalezienia miejsca w grupie i zaimponowania jej,
- odreagowanie emocji,
- brak umiejętności radzenia sobie z problemami życiowymi,
- negatywne wzorce w mediach,
- uległość wobec presji grupy,
- lenistwo,
- chęć pokazania siebie bardziej dorosłym.

ROZDZIAŁ II

PODSTAWY PRAWNE

Niniejszy rozdział powstał w oparciu o następujące dokumenty prawne obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej oraz w naszej szkole:

1. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku, ratyfikowana przez Polskę 30 września 1991 r. (Dz. U. nr 120, poz. 526).

W preambule Konwencji podkreśla się, że rodzina będąca naturalnym środowiskiem dzieci powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, a dziecko wymaga szczególnej opieki, troski i ochrony prawnej zarówno przed jak i po urodzeniu. Wśród całego katalogu praw dziecka, można wskazać te, które ściślej odnoszą się do profilaktyki.

Konwencja (art. 5, art. 27), zgodnie z zasadą pomocniczości, podkreśla, że odpowiedzialność za wychowanie dziecka i kierowanie nim w sposób odpowiadający rozwijającym się zdolnościom dziecka spoczywa głównie na rodzinie oraz akcentuje poszanowanie państwa dla tego prawa. Dalej mówi się o ochronie dziecka przed bezprawną ingerencją w sferę jego życia rodzinnego lub domowego (art. 16), o pomocy rodzinie w wykonywaniu obowiązków wychowawczych poprzez zapewnienie odpowiednich instytucji i usług (art. 18), oświaty zdrowotnej i poradnictwa (art. 24), programów socjalnych (art. 19).

Konwencja zwraca uwagę na zapewnienie w możliwie maksymalnym zakresie warunków życia i rozwoju dziecka (art. 6). Wiąże się z tym prawo dziecka do kontaktu i więzi z obojgiem rodziców (art. 9), a także ochrona dziecka przed krzywdzeniem: przemocą fizyczną, psychiczną, wykorzystaniem seksualnym, zaniedbaniem, wyzyskiem (art. 19). Podkreśla się uznanie prawa „każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu”.

Przy istotnym dla profilaktyki budowaniu samorządności i demokracji szkolnej warto pamiętać o artykułach: 12, 13, 14 i 16 zobowiązujących państwo do zapewnienia dziecku „swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka” stosownie do jego wieku oraz dojrzałości, do swobodnego wypowiadania się oraz swobody myśli, sumienia, wyznania, a także ochrony przed bezprawną ingerencją w sferę jego życia prywatnego oraz przed godzeniem w jego honor.

Do artykułów od 12 do 16 Polska złożyła deklaracje, że wykonanie określonych w nich praw dziecka „dokonuje się z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie i poza rodziną”.

2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483).

„Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia do decydowania o swoim życiu osobistym.” (art. 47)

*„Rodzice mają prawo do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.”
(art. 48)*

„Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem.” (art. 53 ust. 3)

„Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom...” (art. 68)

„Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonania obowiązku szkolnego określa ustawa. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna.” (art. 70, ust. 1,2)

„Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia.

W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów. Warunki udzielania pomocy określa ustawa.” (art. 70, ust. 4)

„Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.” (art. 72, ust. 1)

„Zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadanie własne.” (art. 166)

3. Prawo oświatowe

Ustawa o systemie oświaty ze zmianami wynikającymi z ustawy z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 56, poz. 458)

Zapis w preambule ustawy określa - "Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju...". Dla działań profilaktycznych duże znaczenie mogą mieć niektóre z tych warunków sprecyzowanych w art. 1:

- treści, metody i organizacja nauczania powinny być dostosowane do możliwości psychofizycznych uczniów; a wychowanie i opieka powinny być odpowiednie do wieku i osiągniętego rozwoju(art.1 § 4)
- szkoła powinna wspomagać wychowawczą rolę rodziny(art.1 § 2);
- utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach (art.1 § 10);
- należy zapewnić uczniom możliwość korzystania z pomocy psychologicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej(art.1 § 4);
- system oświaty zapewnia możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną i niedostosowaną społecznie(art.1 § 5);

- zapewnia opiekę nad uczniami ze znacznymi lub sprzężonymi dysfunkcjami poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych form i programów nauczania (art.1 § 5a);
- opiekę uczniom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i życiowej (art. 1 § 12).
- Upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych (art.1 § 16);

Art. 5a ust. 2 precyzuje, że zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki jest zadaniem oświatowym gmin i powiatów. Ustawa określa też profilaktyczno - wychowawcze zadania nadzoru pedagogicznego.

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego , (...) (Dz.U. z 2006 r. nr 235, poz. 1703)**

W § 1 tego rozporządzenia określa się, że celem nadzoru pedagogicznego „jest doskonalenie systemu oświaty, a w szczególności jakościowy rozwój szkół i placówek

z ukierunkowaniem na rozwój ucznia i rozwój zawodowy nauczyciela’.

Główne zadania wizytatorów i dyrektorów szkół związane z nadzorem pedagogicznym, to tzw. *„mierzenie jakości pracy szkoły” oraz „wspomaganie nauczycieli (...) w spełnianiu przez szkołę wymagań w zakresie jakości (...)”.*

Mierzenie jakości pracy szkoły polega na „zorganizowanym i systematycznym analizowaniu i ocenianiu stopnia spełniania przez szkołę (...) wymagań wynikających z jej zadań, z uwzględnieniem opinii uczniów, rodziców i nauczycieli”.

Mierząc pracę szkoły nie możemy pominąć jej funkcji profilaktyczno - wychowawczych. Owo „mierzenie” powinno mieć cechy diagnozy potrzeb, występujących zagrożeń i problemów oraz efektów podejmowanych działań, w tym diagnozy przygotowania i umiejętności nauczycieli do zadań profilaktyczno - wychowawczych. Należy przyjąć, że badając jakość pracy szkoły analizuje się także atmosferę wychowawczą szkoły oraz to, w jakim stopniu spełniane są oczekiwania i zaspakajane potrzeby wszystkich grup szkolnej społeczności. Istotne jest również, na ile realizowane są wspólnie z rodzicami zadania profilaktyczne, związane z ochroną

dzieci i młodzieży przed zagrożeniami, wyrównywaniem szans edukacyjnych i wspieraniem rozwoju.

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 marca 2001 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych.** (Dz. U. z 2001 r. nr 29 poz. 323 ze zmianami w Dz. U. z 30 kwietnia 2002 r. poz. 433).

Ocenianie zewnętrzne musi być zgodne z jednakowymi dla całego kraju standardami wymagań. Ocenianie wewnętrzne jest systemem przyjętym w danej szkole, a jego zasady powinny być określone w statucie szkoły. Ocenianie to powinno spełniać dla ucznia funkcje informacyjne, diagnostyczne, wspierające i motywacyjne. Polega ono na:

- informowaniu uczniów i rodziców o wymaganiach i sposobach sprawdzania osiągnięć oraz jawności stawianych ocen;
- rozpoznaniu zarówno poziomu, jak i postępu w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności;
- dostarczaniu informacji o trudnościach i szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- pomocy uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju;
- motywowaniu do dalszej pracy.

Nauczyciel jest zobowiązany obniżyć wymagania edukacyjne w stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się lub deficyty rozwojowe, uniemożliwiające sprostanie wymaganiom edukacyjnym wynikającym z programu nauczania. Na możliwości pomocy uczniowi zagrożonemu wskazuje też zapis o tym, że szkoła powinna w miarę możliwości stworzyć uczniowi szansę uzupełnienia braków w wiedzy.

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół** (Dz. U. nr 61, poz. 624).

Rozporządzenie wydane na podstawie art. 60 ust. 2 Ustawy o systemie oświaty określa ważne dla profilaktyki kwestie. W § 2 podaje się, że statut określa zadania szkół, z uwzględnieniem:

- programu wychowawczego szkoły i programu profilaktyki;
- optymalnych warunków rozwoju ucznia, zasad bezpieczeństwa oraz zasad promocji
- i ochrony zdrowia;
- zajęć dodatkowych dla uczniów odpowiadających ich potrzebom rozwojowym;
- form opieki i pomocy uczniom, którym potrzebna jest pomoc i wsparcie;
- współdziałania z instytucjami świadczącymi specjalistyczną pomoc;
- współdziałania szkoły z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki.

W § 15 jest zapis z którego wynika, że wskazane jest, aby wychowawca opiekował się oddziałem w ciągu całego etapu edukacyjnego.

Zmiana rozporządzenia z dnia 31 stycznia 2002 roku wprowadziła obowiązek uchwalenia przez radę pedagogiczną programu profilaktyki spójnego z programem wychowawczym szkoły, zaopiniowanego przez rodziców i samorząd uczniowski. Zapis taki nie jest zobowiązaniem do prowadzenia wyłącznie programów profilaktycznych, ale różnorodnych działań profilaktycznych.

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych** (Dz. U. z 2002 r. nr 15, poz. 142).

Ramowy plan nauczania określa tygodniowy, obowiązujący wymiar godzin zajęć edukacyjnych włączając w to godziny do dyspozycji dyrektora szkoły, które mogą być przeznaczone na „zorganizowanie zajęć edukacyjnych dla grupy uczniów z uwzględnieniem ich potrzeb i zainteresowań”. Zapis ten należy rozumieć w ten

sposób, że mogą to być również zajęcia o charakterze profilaktyczno - wychowawczym.

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego** (Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17)

Dla profilaktyki szkolnej rozporządzenie to jest jednym z ważniejszych przepisów. W art. 3 § 13 ustawy o systemie oświaty definiuje się znaczenie podstawy programowej – „należy przez to rozumieć obowiązkowe na danym etapie kształcenia, zestawy celów i treści nauczania oraz umiejętności, a także zadania wychowawcze szkoły, które są uwzględniane (...) w programach nauczania oraz umożliwiają ustalanie kryteriów ocen szkolnych.”

W omawianym rozporządzeniu określa się nowy cel pracy edukacyjnej - wszechstronny rozwój ucznia. Zakłada się, że nauczanie, wychowanie i kształcenie umiejętności mają tworzyć harmonijne i wzajemnie uzupełniające się wymiary pracy edukacyjnej. **Mówi się tam, że szkolny zestaw programów nauczania, program wychowawczy szkoły i program profilaktyki stanowią spójną całość.**

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologicznej i pedagogicznej** (Dz. U. 2001 r. nr 11, poz. 114).

Rozporządzenie określa, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega w szczególności na:

1. diagnozowaniu środowiska ucznia;
2. rozpoznawaniu potencjalnych możliwości oraz indywidualnych potrzeb ucznia i umożliwianiu ich zaspokojenia;
3. rozpoznawaniu przyczyn trudności w nauce i niepowodzeń szkolnych,
4. wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami;
5. organizowaniu różnych form pomocy psychologiczno – pedagogicznej;
6. podejmowaniu działań profilaktyczno-wychowawczych wynikających
7. z programu wychowawczego szkoły;

8. prowadzeniu edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia wśród uczniów, nauczycieli i rodziców;
9. wspieraniu uczniów w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia;
10. wspieraniu nauczycieli i rodziców w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne ucznia;
11. udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowaniu wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych przez nich programów nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia;
12. wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.

Podane są też formy, w których pomoc może być w szkole udzielana i ramy organizacyjne tej pomocy, tj.: zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze, korekcyjno - kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne o charakterze terapeutycznym, a także klasy wyrównawcze i terapeutyczne. Rozporządzenie określa również szczegółowo zadania pedagoga szkolnego w pracy wychowawczo – profilaktycznej szkoły.

Organizatorem pomocy pedagogicznej i psychologicznej w szkole jest zgodnie z rozporządzeniem dyrektor placówki.

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem** (Dz. U. 2003 r. nr 13, poz. 226).

Rozporządzenie to zobowiązuje szkoły i placówki wychowawcze do opracowania zgodnej ze statutem strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, która uwzględnia w szczególności:

- prowadzenie w szkole edukacji prozdrowotnej wśród dzieci, rodziców i nauczycieli;
- współpracę z rodzicami w zakresie działań wychowawczych i zapobiegawczych, prozdrowotnych i interwencyjnych;
- aktywny udział dzieci i młodzieży w zajęciach profilaktycznych i w zajęciach umożliwiających alternatywne wobec zachowań ryzykownych zaspokajanie potrzeb psychicznych i społecznych;

- dostosowanie treści i formy zajęć profilaktycznych do zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży oraz stopnia zagrożenia;
- edukację rówieśniczą;
- wewnątrzszkolne doskonalenie nauczycieli w zakresie profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- wspieranie dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, rozwijanie ich poczucia własnej wartości oraz motywowanie do podejmowania różnych form aktywności, w tym aktywności pozaszkolnej, rozwijających zainteresowania i umiejętności psychospołeczne.

W rozporządzeniu wymieniono także formy organizacyjne zajęć, w ramach których szkoła może realizować profilaktykę. Do form tych należą:

- zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, zajęcia specjalistyczne, zajęcia psychoedukacyjne;
- godziny dla wychowawcy klasy;
- godziny do dyspozycji dyrektora;
- zajęcia pozalekcyjne;
- zajęcia edukacyjne w ramach przedmiotów, których podstawy programowe uwzględniają zagadnienia dotyczące uzależnień;

Rozporządzenie określa zadania szkoły w zakresie działalności wychowawczej i zapobiegawczej. Do zadań tych należą:

- systematyczne rozpoznawaniu i diagnozowaniu zagrożeń związanych z uzależnieniem;
- informowaniu o uzależnieniach i ich skutkach;
- poradnictwo w zakresie zapobieganiu uzależnieniom w formie porad i konsultacji dla dzieci i rodziców;
- współpraca z poradniami specjalistycznymi i instytucjami działającymi na rzecz rozwijania zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

4. Inne podstawy prawne działań profilaktycznych w szkole

Należy wskazać również na najważniejsze przepisy poza oświatowe, odnoszące się do profilaktyki. We wszystkich tych dokumentach podstawowe działania wobec dzieci i młodzieży wynikają z zasad promocji zdrowia i promocji zdrowego stylu życia. Dopiero na ich tle przekazuje się wiedzę o szkodliwości różnych zachowań i czynników oraz wskazuje na konkretne formy pomocy. Dostrzega się potrzebę współpracy w tych działaniach instytucji rządowych, samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych. Akcentowana jest tu zawsze rola doskonalenia nauczycieli oraz konieczność przygotowania dobrych programów profilaktycznych w szkołach. Finansowanie tych działań w szkole należy do organów prowadzących.

- **Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego** (Dz. U. 1994 r. nr 111, poz. 535).

Ustawa zobowiązuje do ochrony zdrowia psychicznego administrację rządową i samorządową, umożliwiając włączanie do tych działań także organizacje pozarządowych i kościołów.

W art. 4. wskazuje się, że „Działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego są podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży (...) i obejmują stosowanie zasad ochrony zdrowia psychicznego w pracy szkół, placówek oświatowych (...)” W tych działaniach akcentuje się również rolę poradnictwa psychologicznego i specjalistycznego oraz wczesnego rozpoznawania potrzeb rozwojowych, doskonalenia nauczycieli.

- **Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych** (Dz. U. z 1996 r. nr 10, poz. 55, tekst jednolity ze zmianami).

Ustawa ta zobowiązuje do ochrony instytucje rządowe i samorządowe, które mogą współpracować w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi.

Istotne dla profilaktyki szkolnej są zapisy w art. 3, zgodnie z którym do ochrony zdrowia przed następstwami używania tytoniu należy między innymi promocja

zdrowia, propagowanie zdrowego stylu życia, informowanie o szkodliwości używania wyrobów tytoniowych oraz ochrona prawa osób niepalących do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego. Zapis art. 5.2 brzmi „Zabrania się palenia wyrobów tytoniowych poza wyraźnie wyodrębnionymi miejscami w szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych”.

Kolejny artykuł 6 dotyczy: zakazu sprzedaży wyrobów tytoniowych młodzieży do lat 18, zakazu sprzedaży tych wyrobów w szkołach i na terenie obiektów sportowo - rekreacyjnych, w automatach, w opakowaniach mniejszych niż 10 sztuk. Z doświadczenia wiadomo, że zakazy te są często lekceważone przez akcje promocyjne przemysłu tytoniowego.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii** (Dz. U. z 1997 r., nr 75, poz. 468).

Ustawa ta już w początkowym art. 1.2 precyzuje, że przeciwdziałanie narkomanii obejmuje działalność wychowawczą i zapobiegawczą, która obejmuje zgodnie z art. 7.1:

- promocję zdrowia psychicznego;
- promocję zdrowego stylu życia;
- informowanie o szkodliwości środków i substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii oraz o narkomanii i jej skutkach.

Zadania związane z przeciwdziałaniem narkomanii powinny być realizowane zarówno przez administrację rządową, jak i samorządową. Zgodnie z art. 7.2 zadania związane z przeciwdziałaniem narkomanii realizowane są również przez szkoły i placówki oświatowe. Realizując zapis art. 8.1. Minister Edukacji Narodowej uwzględnił w podstawie programowej problematykę promocji zdrowia psychicznego, zdrowego stylu życia i zagadnienia profilaktyki narkomanii.

- **Ustawa o Postępowaniu w Sprawach Nieletnich z dn. 26 października 1982r. (z późniejszymi zmianami).**

- Art. 4 – „Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletnich ma społeczny obowiązek przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna, Sądu Rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu”.

- **Statut Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Nowej Rudzie.**

ROZDZIAŁ III

OPIS PODMIOTÓW I ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Henryka Sienkiewicza w Nowej Rudzie jest instytucją publiczną. W 2010r. będzie obchodziło 65-lecie swojego istnienia. Uczy się w nim 440 uczniów. Obejmuje on 15 oddziałów. Średnia liczba uczniów przypadająca na 1 oddział wynosi od 28 do 32 . Z pobliskich miejscowości dojeżdża do szkoły 171 uczniów. Kadra pedagogiczna liczy 40 osób. Nauka odbywa się w systemie jednozmianowym.

Szkoła zajmuje 1 budynek. Znajdują się w nim 23 sale lekcyjne, sala gimnastyczna, siłownia. Większość zajęć odbywa się w odpowiednio przystosowanych gabinetach. Szkoła posiada m.in. pracownię chemiczną, biologiczną, 2 informatyczne i 6 językowych. Ogólnie dostępna i dość dobrze wyposażona jest biblioteka szkolna wraz z czytelnią.

Wszyscy pracujący w szkole nauczyciele posiadają wykształcenie wyższe pedagogiczne i stale poszerzają swe umiejętności poprzez udział w różnych formach doskonalenia zawodowego.

Ze względu na ograniczone środki finansowe nie istnieją koła zainteresowań. Nauczyciele w ramach własnego wolnego czasu, nieodpłatnie organizują zajęcia wyrównawcze.

W ZSO opracowany został kalendarz imprez szkolnych, zaplanowano działania w zakresie profilaktyki, opieki i wychowania. W szkole aktywnie działa Samorząd Uczniowski, w skład którego wchodzi uczniowie wszystkich roczników. Niewystarczająca niestety jest współpraca z rodzicami, którzy zajęci własnymi sprawami, pracą itp. mało angażują się w życie szkoły.

Realizację zadań opiekuńczo wychowawczych w ZSO wspierają takie instytucje jak: Miejski i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Sąd Rodzinny, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Miejski Ośrodek Kultury.

ROZDZIAŁ IV

DIAGNOZA SYTUACJI

WYCHOWAWCZEJ SZKOŁY

Przy tworzeniu szkolnego programu profilaktyki uwzględnione zostały dotychczasowe działania podejmowane przez szkołę, spostrzeżenia nauczycieli, wychowawców, rozmowy z rodzicami, obserwacje zachowań uczniów oraz ankiety.

W celu zdiagnozowania sytuacji wychowawczej szkoły w roku szkolnym 2006/2007 przeprowadzona została ankieta we wszystkich klasach. Uczestniczyło w niej 457 na 550 uczniów uczęszczających do ZSO, co stanowi 83% grupy młodzieży.

Pytania, które zostały postawione odnosiły się do środowiska rodzinnego oraz szkolnego. W pierwszej kolejności dotyczyły relacji uczniów z rodzicami, rodzeństwem i rodziną. Nawiązywały do zainteresowania ze strony najbliższych sytuacją młodzieży w szkole w zakresie radzenia sobie z nauką,

problemami oraz ewentualną pomocą w ich rozwiązywaniu. Ponadto miały na celu wykazanie, czy młodzież w środowisku rodzinnym narażona jest na kontakt z używkami bądź przejawami patologii, które wywierają wpływ na jej zachowanie w szkole.

Druga część pytań ankiety skierowana była na subiektywną ocenę przez młodzież szkoły, do której uczęszcza, środowiska rówieśników, w którym się obraca. Miała za zadanie udzielić informacji nt. bezpieczeństwa w szkole, zarówno fizycznego jak i psychicznego. Ukierunkowana była także na wyartykułowanie przez uczniów ich oczekiwań, co do poruszanej tematyki np. na lekcjach wychowawczych.

Jak wynika z danych 66% ankietowanych uczniów stanowią dziewczęta. W trudnych sytuacjach oparcia w rodzicach (a szczególnie w matce) szuka aż 72% ankietowanych, przy czym grupa ta jest zdecydowanie większa w klasach pierwszych, stopniowo zmniejsza się w klasach drugich i na nowo rośnie w klasach trzecich. Z ankiety wynika również, że to matka poświęca najwięcej własnego wolnego czasu na rozmowy z dziećmi.

Jak wykazują dane, rola wychowawcy w klasach I - ych jest równie istotna, ale z czasem stopniowo maleje. Niepodważalna natomiast jest ranga kolegów, która wzrasta w trakcie kolejnych lat edukacji.

Niepokojący jest też fakt, że grupa 5% ankietowanych pozostawiona jest sama sobie, z nikim nie rozmawia o szkole i nikt się nią nie interesuje.

Rodzice zainteresowanie wynikami w nauce swoich dzieci wykazują szczególnie w klasach I-ych (pomagając w przyswajaniu wiedzy bądź zmuszając do nauki) i klasach maturalnych (zachęcając do czytania itp.)

Jest to nieadekwatna pomoc w stosunku do kar, jakie są stosowane w przypadku niepowodzeń w nauce np. ograniczanie dostępu do internetu lub zakazy wyjścia z domu.

Analiza odpowiedzi pozwoliła na postawienie tezy, że uczniowie klas pierwszych lubią chodzić do szkoły bardziej aniżeli wyższe roczniki. Powodem tego jednakże, nie jest jak mogłoby się wydawać zdobywanie wiedzy, lecz w pierwszej kolejności towarzystwo rówieśników i możliwość spędzania z nimi

czasu. Niechętni uczęszczania do szkoły argumentują ten fakt stresem oraz innymi niedogodnościami jak np. wczesne wstawanie. Z informacji podanych w ankiecie wynika, że najczęściej nieusprawiedliwionych nieobecności w szkole zdarza się uczniom klas III, najmniej natomiast w klasach I-ych. Zaskakujący jest fakt, że młodzież zamiast w szkole, jak podaje przebywa w tym czasie w domu.

Na pytanie o ogólne poczucie bezpieczeństwa w szkole, młodzież wszystkich roczników odpowiedziała pozytywnie, jednakże wskazała jednocześnie na przejawy agresji słownej, wyrażanej poprzez wyśmiewanie, wyzywanie. Zdecydowanie rzadsze są przejawy agresji fizycznej (popychanie, poszturchiwanie, bicie słabszych).

Analizując dane nt. używek, z którymi stykają się uczniowie w środowisku rodzinnym, większość wskazała na uzależnienie od palenia papierosów (57% ogółu ankietowanych). Nie ma to, jeśli wierzyć prawdomówności młodzieży, negatywnego wpływu na jej zachowanie w tej materii.

Inaczej wygląda sytuacja w przypadku picia alkoholu, aż 45,5% ankietowanych przyznaje się do jego spożywania kilka razy w roku. Najbardziej niepokojący jest fakt, że najczęściej odpowiedzi twierdzących udzielili uczniowie klas I-ych.

Dzięki „twardym” zasadom stosowanym w szkole (np. relegowanie ucznia, który jest pod wpływem alkoholu bądź środków odurzających) oraz zainstalowaniu kamer internetowych, ograniczono zdecydowanie dostęp do narkotyków (na terenie szkoły wykazany przez 3,7% ankietowanych). Niestety nie jest to możliwe poza szkołą, gdzie propozycję kupna otrzymało blisko 32%, a 9% przyznało się do kontaktu z narkotykami.

W odniesieniu do tematyki zajęć szkolnych, młodzież opowiada się wyraźnie za poruszaniem problematyki uzależnień, w tym przede wszystkim od narkotyków, alkoholu i papierosów.

W pierwszym tygodniu roku szkolnego 2009/2010 został przeprowadzony wywiad wśród nauczycieli w celu zdiagnozowania i

aktualizacji sytuacji wychowawczej. Z wypowiedzi nauczycieli wynika, iż największym problemem jest niska frekwencja uczniów, opuszczane pojedyncze godziny lekcyjne oraz wagary.

ROZDZIAŁ V

CELE I ZADANIA SZKOLNEJ PROFILAKTYKI

1.Wprowadzenie

Niektóre powody i motywy podejmowania przez uczniów zachowań problemowych są zależne od szkoły, na niektóre szkoła ma tylko częściowy wpływ, a niektóre od szkoły nie zależą.

Motywy zachowań problemowych

a) zależne od szkoły:

- nuda na lekcjach
- lenistwo
- zasady i obyczaje szkolne
- negatywne motywowanie do nauki szkolnej
- postawy i zachowanie nauczycieli

b) częściowo zależne od szkoły:

- funkcjonowanie grup rówieśniczych
- wzorce w środowisku

- reakcja dorosłych na pojawiające się zachowania problemowe, odreagowanie emocji pozaszkolnych

c) niezależnie od szkoły

- więzi z rodzicami
- wzorce rodzinne
- wzorce w środowisku
- korzystanie z mediów
- nie radzenie sobie z problemami życiowymi.

Dotychczasowe działania profilaktyczne szkoły:

- kształcenie umiejętności nauczycieli poprzez udział w różnych formach doskonalenia zawodowego zewnętrznego i wewnętrznego
- ujednolicenie działań wychowawczych przez zapisy w Szkolnym Programie Wychowawczym i Statucie Szkoły
- uwzględnienie w szkolnych planach wychowawczych problematyki uzależnień
- stała współpraca z instytucjami wspomagającymi proces wychowania
- diagnoza opiekuńczo-wychowawcza w każdej klasie przeprowadzona przez pedagoga (początek każdego roku szkolnego)
- realizacja zajęć wychowawczo-profilaktycznych opracowanych i przygotowanych przez pedagoga szkolnego, psychologa i wychowawców.

2.Główne cele Szkolnego Programu Profilaktyki:

- I. Rozwijanie ważnych umiejętności życiowych, poprzez wzmocnienie postaw i zachowań pożądanых społecznie i powszechnie akceptowanych.
- II. Promowanie sportu, turystyki innych form służących właściwemu wykorzystaniu czasu wolnego.
- III. Wyposażenie uczniów w rzetelną wiedzę na temat zgubnych skutków zażywania różnorodnych środków psychoaktywnych.

IV. Współpraca z rodzicami.

CELE GŁÓWNE I SZCZEGÓŁOWE	UMIEJĘTNOŚCI	KRYTERIUM SUKCESU
I. Rozwijanie ważnych umiejętności życiowych 1. Doskonalenie umiejętności prawidłowej komunikacji.	Uczeń: - potrafi aktywnie słuchać - zna i stosuje zasady asertywności - panuje nad własnymi emocjami - jest tolerancyjny - rozumie i stosuje reguły komunikacji społecznej.	Zmniejszenie ilości sytuacji konfliktowych w stosunku do stanu wyjściowego.
2. Kształtowanie u uczniów pozytywnego obrazu własnej osoby.	Uczeń: - ma pozytywny obraz własnej osoby - zna swoje mocne i słabe strony - potrafi krytycznie ocenić sytuacje problemowe i znaleźć własne rozwiązanie - ma ukształtowaną właściwą hierarchię wartości (zgodną z przyjętymi normami) - posiada umiejętność identyfikacji ryzyka dla siebie i dla innych osób.	Ograniczenie: - wagarów - zachowań agresywnych - izolowania się młodzieży - wchodzenia w grupy o zachowaniach agresywnych - palenia tytoniu - sięgania po środki psychoaktywne.
3. Kształtowanie umiejętności wartościowania postaw i zachowań.	Uczeń: - rozumie i stosuje akceptowane normy społeczne - jest odpowiedzialny - przełamuje negatywne stereotypy	Zminimalizowanie: - niezrozumienia norm społecznych - braku poczucia odpowiedzialności
4. Ćwiczenia umiejętności podejmowania decyzji.	Uczeń potrafi: - krytycznie i twórczo myśleć - identyfikować ryzyko dla siebie i innych - rozwiązywać problemy - uzyskać informacje i ocenić ich wartość	Ograniczenie: - liczby uczniów ulegających złym wpływom środowiska - nieumiejętnego dokonywania wyborów - braku przewidywania konsekwencji własnych działań

	- przewidzieć konsekwencje własnych działań.	- kontaktu uczniów ze środkami psychoaktywnymi.
5. Kształtowanie umiejętności radzenia sobie ze stresem.	Uczeń: - potrafi sobie radzić z presją - wie, do kogo może zwrócić się o pomoc - potrafi radzić sobie z lękiem - potrafi rozwiązać różne konflikty.	Zminimalizowanie problemu nie radzenia sobie w sytuacji trudnej, np. z: - poczuciem lęku - wymuszaniem - agresją - poniżaniem - oceną.
II. Promowanie działań kształtujących relacje społeczne ucznia.	Uczeń potrafi: - racjonalnie wykorzystać czas wolny - współpracować w grupie rówieśniczej oraz z osobami dorosłymi - znaleźć odpowiednie dla siebie formy aktywności.	Ograniczenie zjawiska: - nieumiejętnego wykorzystania czasu wolnego - zmniejszenie zagrożenia poszukiwania i wchodzenia do grup o ryzykownych zachowaniach.
III. Wyposażenie w wiedzę o środkach psychoaktywnych.	Uczeń: - jest świadomy zagrożeń wynikających z kontaktów z osobami zażywającymi środki psychoaktywne - zna konsekwencje stosowania środków psychoaktywnych.	Zminimalizowanie liczby uczniów nieświadomych zagrożeń wynikających z kontaktu ze środkami psychoaktywnymi.
IV. Rozszerzenie współpracy z rodzicami w zakresie profilaktyki.	Uczeń: - chętnie zwraca się z problemami do rodziców - łatwiej znajduje u rodziców zrozumienie.	- zmniejszenie frustracji młodzieży - uzyskanie większego poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów.

3. Zadania

ZADANIA	TREŚCI	REALIZATORZY	CZAS REALIZACJI
<u>ZADANIE I:</u> Przygotować nauczycieli do realizacji celów programu profilaktyki szkolnej.	1. Zaplanować wewnętrzne doskonalenie nauczycieli zgodne z oczekiwaniami i potrzebami nauczycieli. 2. Nawiązać kontakt z placówkami doskonalenia i	- WDN - dyrektor - pedagog - nauczyciele - PPP - lider WDN - dyrektor	do X każdego roku szkolnego w miarę zapotrzebowania

	kształcenia nauczycieli. 3. Przygotować zestaw literatury , zestawy materiałów źródłowych, projektów edukacyjnych, programów autorskich i profesjonalnych dla nauczycieli zainteresowanych tematem. 4.Opracować narzędzia do ewaluacji poszczególnych zadań: - karty obserwacji - analiza dokumentów - ankiety - scenariusze zajęć - kwestionariusze wywiadów dla rodziców.	- nauczyciele - biblioteka szkolna (wykorzystanie internetu) - nauczyciele - pedagog - dyrektor - realizatorzy SzPP - wychowawcy klas - pedagog - autorzy programów, projektów - inicjatorzy różnorodnych działań	X każdego roku szkolnego po wykonaniu działania przeprowadzić ewaluację
<u>ZADANIE II:</u> Opracować i wdrożyć do realizacji programy pomocowe z zakresu profilaktyki szkolnej dla uczniów, umiejętności interpersonalnych oraz radzenia sobie w sytuacjach trudnych.	1.Zdiagnozować potrzeby uczniów: - przygotować narzędzia badawcze - przeprowadzić i opracować wnioski diagnozowania - omówić je z uczniami. 2.Przeanalizować i wybrać do realizacji programy profesjonalne z katalogu propozycji WDN i biblioteki szkolnej oraz opracować projekty autorskie 3.Zaplanować realizację celu na zajęciach pozalekcyjnych: - wyjazdach - zielonych szkołach - wycieczkach - imprezach sportowych i rozrywkowych. 4. Dla ewaluacji celu przeprowadzić konkursy, ankiety, warsztaty. 5. Przeanalizować programy nauczania oraz WSO pod kątem możliwości ucznia mającego trudności dydaktyczno-	-wychowawca klasy - pielęgniarka - uczniowie - pedagog - wychowawcy klas - pedagog - fachowcy -realizatorzy projektów - wychowawcy klas - nauczyciele przedmiotowi - pedagog - opiekunowie organizacji szkolnych - wychowawcy klas - nauczyciele przedmiotowi - pedagog - nauczyciele przedmiotu - wychowawcy - pedagog, - PPP	Cały okres realizacji SzPP październik każdego roku szkolnego początek roku szkolnego po realizacji planu rocznego cały okres realizacji programu

	wychowawcze. 6. Opracować różnorodne formy sprawdzania wiedzy ucznia w zależności od jego predyspozycji psychicznych. 7. Pomóc uczniom sprawiającym trudności wychowawcze w odniesieniu sukcesu i znalezieniu miejsca w społeczności szkolnej. 8. Skierować uczniów, których cechują zachowania patologiczne do świetlic socjoterapeutycznych, terapeutów, psychologów itp. 9. Zaplanować i przeprowadzić zajęcia mające na celu zapobieganie samobójstwom wśród młodzieży. 10. Diagnozowanie przyczyn oraz minimalizacja zjawiska niskiej frekwencji	- wychowawcy klas - nauczyciele - pedagog - PPP - Rzecznik Praw Ucznia - wychowawcy klas - rodzice - pedagog - nauczyciele - pedagogzy szkolni - wychowawcy klas - rodzice - PPP - dyrektor - PPP - pedagog szkolny - koordynator projektu	1 XI cały okres realizacji programu w miarę potrzeb cały okres realizacji SzPP I i II semestr od września 2009
<u>ZADANIE III:</u> Nawiązać współpracę z rodzicami.	1. Zdiagnozować wiedzę, potrzeby, oczekiwania rodziców w zakresie radzenia sobie dziecka w sytuacjach trudnych. 2. Przygotować literaturę tematyczną dla rodziców. 3. Zapoznać rodziców z wynikami diagnozy sytuacji szkolnej. 4. Przedstawić planowane na dany rok szkolny działania oraz spodziewany efekty pracy z uczniami.	- dyrektor - wychowawcy klas - nauczyciele - specjaliści - biblioteka szkolna - wychowawcy - wychowawcy	początek roku szkolnego IX każdego roku szkolnego zebranie rodziców
<u>ZADANIE IV:</u> Nawiązać współpracę z europosłami, PCPR i	Opracować regulamin międzyszkolnego konkursu wiedzy o unii	- wicedyrektor - nauczyciel języka angielskiego	IX- IV każdego roku szkolnego

instytucjami wspierającymi realizację programu wychowawczego.	europejskiej.		
--	---------------	--	--

Zaktualizowano